

Győr városának kulturális arculata

A város rövid története:

Győr három folyó – a **Mosoni-Duna, a Rába és a Rábca** – találkozásánál fekszik. A város földrajzi helyzeténél fogva jelentős szerepet játszott már az ókorban is a térség történelmében. Elsőként a kelták telepedtek meg a mai Győr területén, településüknek az **Arrabona** nevet adva; a rómaiak is így hívták a később a Rába torkolatánál felépített katonai őrhelyüket. **Szent István 1001-ben püspökséget alapított**, valamint várispánságot hozott létre Győrben. A Káptalandombon épült vár pedig stratégiai fontosságú volt az ország nyugati határánál folyamatosan dúló harcok időszakában.

1271-ben V. István királyi városi rangot adományozott Győrnek. A török háborúk idején a dunántúli főkapitányság székhelye lett. 1529-ben a Bécs ellen vonuló török hadsereg felgyújtotta a várost, amelynek következtében a lakosság nagy része elmenekült. A visszatelepülés során *jelentős számú német lakos is érkezett Győrbe, nagyban átalakítva ezzel a város etnikai képét, és erősítve a polgárosodás folyamatát.*

A XVII. század végétől kezdve Győr újabb lendületet kapott, széles polgári réteg és az egyház nagyszabású építkezései során alakult ki a **barokk Belváros. 1743-ban Mária Terézia szabad királyi városi rangot adott Győrnek.**

A város közép-kelet-európai központtá lett a gabonakereskedelemnek és nehéziparának, élelmiszerfeldolgozó iparának köszönhetően. Győr ma jelenleg az ország hatodik legnagyobb városa 130.000 lakossal. Műemlékekben Magyarország harmadik leggazdagabb városa, a műemlékvédelem érdekében folytatott kiemelkedően hatékony munka elismerésként 1989-ben Európa-díjjal jutalmazták.

Győr városának szakrális emlékei

A Bazilika

A Győri Püspökséget Szent István király alapította uralkodásának első évtizedében (1000-1009). A győri Bazilika alapjait is az ő ideje alatt rakták le. A források a XI. század végén már háromhajós, emelt szentélyű templomról írnak. Az első tornyok Omodé püspök idejében (1257-1267) épültek. A XIV. század végén a templom déli részén Héderváry János püspök (1386-1415) gótikus kápolnát építtetett, **ahol ma a Szent László herma és Boldog Apor Vilmos püspök síremléke is található.**

A templombelső barokk megújítását Zichy Ferenc püspöknek (1743-1783) köszönhetjük. Az északi mellékhajó oltárát díszítő Szűzanya-kép Magyarország egyik legjelentősebb búcsújáráhelyévé tette a templomot. **A torony megerősítése érdekében Handler Jakab 1823-ban klasszicista homlokzatot épített a nyugati oldalra.** A II. világháborúban a tetőzet megsérült, a toronysisak ledőlt. A bazilikát 1968 és 1972 között restaurálták. **1997-ben II. János Pál pápa a székesegyházat bazilika rangra emelte.**

A Szent László herma

A Szent Korona és a Szent Jobb mellett Magyarország legjelentősebb szakrális emléke. 1192-ben, I. László király szentté avatásakor a nagyváradi sírból kiemelték a csontereklyéket, s a szent király koponyáját előbb egy egyszerű ereklyetartóba, majd a hermába helyezték, és a nagyváradi székesegyházban őrizték. A herma **sodronyzománcos mellrésze** a később Európa-szerte elterjedt díszes zománctechnika első ismert emléke.

Boldog Apor Vilmos Püspök Síremléke

A bazilikában található még vértanúhalált halt Boldog Apor Vilmos Püspök Síremléke, akit 1941-ben neveztek ki győri püspökké. A II. világháború alatt fellépett az erőszak és üldöztetések ellen. 1945. április 2-án a Püspökvárba menekült asszonyok és lányok védelmezése közben orosz katonák lelőtték. A vértanú püspököt 1997. november 9-én II. János Pál pápa boldoggá avatta.

Könnyező Szűzanya-kép

Jelentős szakrális emlék még a Könnyező Szűzanya-kép, amit Walter Lynch ír püspök menekített Írországból 1655-ben Győrbe. A kép 1697. március 17-én, Szent Patrik ír védőszent ünnepén vérrel könnyezett. A kegyképnek 1767-ben Zichy Ferenc püspök emeltetett gyönyörű barokk oltárt.

Zsinagóga

A győri zsinagóga Benkó Károly pesti építész tervei alapján épült. 1870. szeptember 15-én avatták fel a templomépülethez kapcsolódó, kétemeletes iskolával együtt. Központi terében és karzatain 2006 augusztusától **id. Vasilescu János műgyűjteménye állandó kiállításon tekinthető meg.** Az épületet a Városi Művészeti Múzeum a Széchenyi István Egyetem-mel közösen működteti. A nyolcszögű tér kiváló akusztikájára építve, gyakran szerveznek itt koncerteket, de rendszeresek a múzeumi előadások, tárlatvezetések, egyéb művészeti és kulturális események is.

Intézmények, rendezvények

Győri Nemzeti Színház

Győrben 1768-ban felépült az első fából készült állandó színház, **majd 1799-ben Reinpacher József kőszínházat emeltetett a Rába-szigeten.** Ez az épület lett otthona 130 éven át először a német társulatoknak, 1811-től pedig a magyar színészeknek.

A régi Rába-szigeten lévő épület lebontásra került, s a győri színészet 1934-től egy kultúrházba kényszerült. Ebben az épületben működött 1978-ig, az új modern színház megnyitásáig. A két évszázadnál is hosszabb idő igen gazdag színház történeti emlékekben. A magyar színjátszás kiválóságai fordultak meg Győrött. Szerepelt itt *Déryné, Szentpétery Zsigmond, Laborfalvy Róza, Megyeri Károly, Egressy Gábor, Latabár Endre. A nemzeti színjátszás kiválóságai, Paulay Ede mint pályakezdő, Blaha Lujza és Jászai Mari itt debütált. Újházy Edének, Márkus Emiliának* is tapsolt a közönség.

Az új színház építését 1973-ban kezdték el és 1978. november 2-án avatták fel. A színház Kisfaludy Károly nevét viselte. 1992. január 1-jétől az intézmény felvette a Győri Nemzeti Színház nevet. Igazgatója 2011 óta Forgács Péter. Az előadások a színház nagytermében és a Kisfaludy-teremben folynak, ahol főként kamaradarabokat adnak elő.

Győri Balett

A Magyar Állami Balettintézet végzős növendékei által alapított együttes 1979-ben, az új győri színházépületben kezdte meg pályafutását, Markó Iván vezetésével. 1983-ban a Baltimore-i Világ Színházi Fesztiválon a bemutatott 27 produkció közül a Győri Balett nyerte el a kritikusok díját.

1991-ben az alapító igazgató távozásakor az együttes vezetőjévé Kiss Jánost, a társulat alapító tagját választották. A társulat 1995. óta évente 3-5 hetet vendégszerepel külföldön, elsősorban Németországban és Ausztriában, de Hollandia és Franciaország nagyvárosaiban, Rómában és Thesszalonikiben is fellépett. 2002-ben a New York-i Joyce Theatre-ben 8 alkalommal óriási sikerrel mutatta be a „PURIM, avagy a sorsvetés” című produkcióját.

Az elmúlt 10 év kiemelkedően sikeres, jelenleg is repertoáron levő balettjei: **Carmina Burana** (C.Orff - G.Pick), **Purim, avagy a sorsvetés** (Jávori Ferenc - W.Fomin, Putto) **Rómeó és Júlia** (Prokofjev - R.North) **Az Operaház Fantomja** (Liszt, Wéber, Sarazate - L.Vaculik)

A Győri Filharmonikus Zenekar

A **Győri Filharmonikus Zenekar** a korábbi *Rába Filmszínház* átalakítása után 2001 novemberében költözött be jelenlegi helyére. Új otthonának neve **Richter Terem.** Jogelődjét, a Győri Férfidalegyületet 1846-ban a világhírű, győri születésű karmester, Richter János édesapja, Richter Antal alapította. A városi zenekarrá 1894-ben vált együttes Győr életében mindmáig kiemelkedő szerepet játszik. Az 1968-as év mérföldkő a zenekar életében. Ebben az esztendőben vált az eddigi félhivatalos művészeti intézmény **professzionális koncertzenekarrá.** Ma már 74 muzsikust foglalkoztat az intézmény.

A Győri Filharmonikus Zenekar gazdag repertoárján nemcsak klasszikusok, hanem kortárs magyar művek, kompozíciók szerepelnek, amelyek tolmácsolását ARTISJUS-díjjal ismerték el 1968-ban. 1997-től a vezető karmester: **Medveczky Ádám** Liszt díjas kiváló művész. Jelenlegi igazgató 2008. július 4-től **Fűke Géza**

A barokk Győr – a győri barokk

Győr városa is a török szorításában lépett a barokk építkezésekkel fémjelzett két évszázados fejlődés útjára. **Az új stílus, a barokk megjelenése az 1620-as években kezdődött.** Elsőként a *jezsuita templomnál*, majd a *székesegyház újjáépítésekor*, végül a később leégett *ferences templom és kolostor újjáépítésekor*, majd a lakóházakon is jelentkezett. **A házak homlokzatán megjelent a győri barokkra jellemző zárt erkély.**

A törökök távozásával kezdődött a barokk Győr történetének második szakasza, amelyet Wittwer Márton karmelita építész vezetett be a karmelita kolostor és templom elkészítésével a XVIII. század első negyedében. A második barokk korszak eredményeként valósult meg a *Városháza, az Apátúr-ház, az Eszterházy- és a Zichy-palota, a Rozália-, az Altabak-, valamint az Ott-ház.* Ezek és társaik adták a győri utcák és terek művészi színvonalát. A Belváros barokk hangulatához igazodott a külvárosok építésze is. Leginkább Újváros alakult a barokk művészet jegyében. Itt templomok, polgárházak egyaránt őrzik a barokk hangulatot. A barokk alkotóművészet remeke a **Széchenyi téri Mária-szobor**, valamint a **Hab Mária szobor**, a Káptalandomb aljában pedig a **Frigyszekrény**.

A Barokk Nostalgiaák Művészeti Fesztivál

A barokk győri hagyományait 2002 óta egy több programból álló rendezvénysorozat idézi fel és jeleníti meg. Ehhez a rendezvénysorozathoz tartozik a **Barokk Nostalgiaák Fesztivál, a Barokk Esküvő, a Barokk Nyári Hétvége, a Barokk Bál, a Mesterségek dicsérete.** Győrben minden évben a zene ünnepén kezdődik a XVII-XVIII. sz. művészetét bemutató fesztivál. A korhű történelmi díszletek közé két hétre visszacsalogatják a barokk szellemiséget. A programsorozat a zene, a tánc, a színház, a képzőművészet alkotásain keresztül mutatja meg a ma emberének mindazt, ami a múltban szép és érdekes volt.

Győri Fesztivál és Rendezvényszervező Iroda

A Győri Fesztivál és Rendezvényszervező Irodát 2001. áprilisában hozta létre Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata, az újonnan megalakult intézmény feladata a fesztiválszervezés. A város egyik legrangosabb kulturális eseménye a már több mint harminc éves múltra visszatekintő **Győri Nyár Nemzetközi Kulturális Fesztivál.** A fesztivál legnagyobb értéke, hogy az elmúlt években a magas művészetek kevés létszámú látogatója kliséből kitörve a város igazán kedvelt, nagy tömegeket mozgató - igényesen szórakoztató populáris fesztivállá alakult át. A város kiemelkedő fesztiváli eseményeinek legfiatalabbika a **Győri Tavaszi Fesztivál**, mely a Budapesti Tavaszi Fesztiválhoz kapcsolódva szerveződik, 2005-ben a kilencedik alkalommal.

Városi Művészeti Múzeum

A **Városi Művészeti Múzeum** főépülete, állandó kiállítóhely **Esterházy-palota** (Győr, Király utca 17.) Az épület a 18. század harmadik negyedében nyerte el mai formáját. Az Esterházy család birtokában volt ekkor, innen a három utca közé zárt, belső udvart magába foglaló városi palota elnevezése.

A kívül kettő, belül négyszintes múzeumépületben látható a közel 1000 képzőművészeti alkotást magába foglaló Radnai-gyűjtemény, amely a két világháború közötti magyar művészet számos kiemelkedő jelentőségű művét tartalmazza, Számos kiváló színvonalú képző- és iparművészeti gyűjteményt gondoz és fejleszt, emellett a kortárs egyetemes rajz- és grafikaművészetre specializálódott.

A **Kovács Margit Gyűjtemény** épülete a Gutenberg térre néz, bejárata az Apáca utcáról nyíló, piacra vezető köz felől van. Szokatlan alakja miatt a győri belváros egyik legjellegzetesebb épülete. Az állandó kiállítás 1974-ben a szülővárosnak ajándékozott alkotásokkal nyílt meg, ezek a tetőtérben láthatók, majd 1982-ben a szentendrei Kovács Margit Múzeum letéti anyagával bővült ki. Kovács Margit valamennyi alkotói korszakát átfogja, így a korai zsánerfiguráktól, kézzel festett díszedényektől, bibliai jelenetektől és szereplőtől a későbbi paraszt-, polgár-, és mesefigurákon át a falba épített reliefekig és csempeképekig, számtalan egyedileg megformált alkotást tartalmaz.